herpy

GEKKOER

Tarentola chazaliae

En liten, kompakt gekko fra Atlanterhavskysten i Nordvest-Afrika med lange, spisse knopper bak på hodet som ligner en hjelm. Den er nattaktiv, fryktløs og grådig, kvitrer og grynter når den er i gang, og lever i tørt terreng med fuktig tåke fra havet. Derfor må den ha et tørt terrarium med fuktige skjul og daglig sprøyting.

Familie: Phyllodactylidae Engelsk: Helmethead gecko Tidligere navn: *Geckonia chazaliae* Publisert 15. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**5-10 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**8-12 år**
Aktiv	**Om natten**
Levevis	**Bakkelevende**
Biotop	**Ørken**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**50 × 30 × 30 cm** L × B × H for 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Varmeplass	**32-35 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Insekter**
Holdes	**Alene, parvis eller én hann med flere hunner**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**2 egg**
Inkubasjon	**70-110 dager** ved 27-30 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Om arten

Hos *Tarentola chazaliae* er hodet dekket av små korn og har bakerst lange, spisse knopper, slik at det ligner en hjelm. Kroppen er kort og kraftig med ru skjell, som langs den forholdsvis korte halen blir til små pigger. Fargen er grå, brun eller oransje. Noen dyr er ensfargede, andre har uregelmessige lyse eller mørke flekker.

Det er en liten gekko. Voksne hunner blir 8-10 cm med hale, mens hannene er tydelig mindre, ned til omkring 5 cm. Hannen kjennes dessuten på en bule ved halerota. Dyr fra dalene inne i landet kan være betydelig større enn kystdyrene.

F. Mocquard beskrev arten i 1895 som *Geckonia chazaliae* ut fra et dyr fra Cap Blanc i Mauritania. Navnet kommer fra yachten *Chazalie*, som tilhørte den franske naturforskeren Raymond de Dalmas, som samlet inn dyret, og som gikk på grunn utenfor Cap Blanc. Genetiske undersøkelser har siden vist at arten hører til slekten *Tarentola*, men mange holdere kjenner den fortsatt som *Geckonia*.

Gekkoen er fryktløs og nysgjerrig. Den kvitrer, grynter og kvekker og vifter med halen, og den har en stor personlighet. IUCN vurderer den som sårbar (VU), og den samles fortsatt inn til dyrehandelen. En gang var den vanlig i handelen, men i dag er den vanskeligere å få tak i, og den kan være vanskelig å få til å yngle. Levetiden er ikke dokumentert for arten. Faktaboksens 8-12 år er lånt fra den større *T. mauritanica* og må tas med forbehold.

Utbredelse og leveområde

Arten finnes bare langs Atlanterhavskysten i Nordvest-Afrika, fra traktene rundt Agadir i det sørlige Marokko gjennom Vest-Sahara og Mauritania til Senegal. Omkring tre fjerdedeler av utbredelsen ligger i Marokko. Typelokaliteten er Cap Blanc ved Nouadhibou i Mauritania.

Utbredelsen er en lang, smal kyststripe, men arten er også funnet ved Sidi Ahmed Laaroussi nær Smara i Vest-Sahara, 144 km fra havet. Kartet viser området i grove trekk.

> **Naturlig utbredelse:** Marokko, Vest-Sahara, Mauritania og Senegal.

LEVEOMRÅDE

Gekkoen lever i tørre, steinete ørkenområder og på sandjord tett ved havet. Om dagen ligger den under steiner eller søppel på bakken, der det er litt kjøligere og fuktigere. Om natten er den aktiv med runde, vidåpne pupiller og holder seg mest på bakken.

Det faller nesten ingen regn, men tett tåke driver inn fra Atlanterhavet og er den viktigste kilden til fuktighet. Arten er derfor ikke en ørkengekko i vanlig forstand: den lever i fuktig kystluft over tørr jord. Vinden fra havet kan være skarpt kald. I Marokko ble det i 1993 funnet mange dyr under svarte plastposer som lå fast på bakken og virket som små solfangere. Det finnes ingen målinger av temperaturen i artens skjulesteder, så stellrådene bygger på erfaringer fra fangenskap.

Stell

TERRARIET

Et terrarium på omkring 50 × 30 × 30 cm (lengde × bredde × høyde) er nok for to eller tre voksne dyr. Også 45 × 45 × 45 cm og 40 × 40 × 20 cm brukes, og mer plass gir mer liv, for dyrene utforsker flittig. Gekkoen er ikke flink til å klatre på glatte flater og holder seg mest på bakken, men den kan godt komme opp langs rutene, så lokket må alltid sitte fast.

Som bunnsubstrat er sand mest brukt, men leire, kokosmold og papir har også fungert, og nyklekte unger holdes på tørkepapir. Sand gir ikke problemer når dyrene er friske, temperaturen er riktig og bunnen renses jevnlig. Gi mange skjul: korkbark, omvendte plantefat, skifer og lave røtter, og minst ett, gjerne to, fuktige skjul med fuktig mose. Tunge ting må stå direkte på bunnen av terrariet og ikke på sanden, slik at de ikke kan skli og klemme et dyr.

TEMPERATUR

Om dagen skal det være 24-29 °C med en varm flekk på 32-35 °C. Bruk en varmematte under bunnen i den ene enden eller en liten spot, alltid med termostat, slik at det oppstår en varm ende på omkring 29-32 °C og en kjølig ende på 24-27 °C. Om natten skal temperaturen falle noen grader. Det finnes ingen tall, så faktaboksens 18-22 °C er et anslag ut fra artens kjølige kystklima. Mål med et digitalt termometer i begge ender.

Avlsdyr får som regel en kjøligere periode om vinteren, men det finnes ingen fast praksis for temperatur og lengde. Hold hvilen mild med et par grader lavere temperatur, kortere dager og mindre fôr, og la vannet stå fremme.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Arten skiller seg fra de fleste ørkengekkoer ved at den trenger fuktighet, og væske er nøkkelen til suksess. Luftfuktigheten kan ligge på 40-60 %, men dyrene trives best når du sprøyter lett én eller to ganger daglig. Gi dessuten den kjølige enden en grundig sprøyting omtrent én gang i uken, slik at de nederste lagene med sand holder på litt fuktighet.

Ventilasjonen må være så god at terrariet tørker opp i løpet av et par timer, for dyrene må ikke leve i konstant fuktighet. Det må alltid være et fuktig skjul med fuktig mose og en lav skål med friskt vann.

LYS OG UVB

Gekkoen er nattaktiv og krever ingen spesiell belysning. Lyset kan være alt fra en spotpære med UV eller et dagslysrør til vanlig dagslys fra rommet. Arten kan oppdrettes helt uten UV, men UV gagner muligens særlig ungene. Dyrene soler seg når lyset gir dem riktig varme, og UV i de kjølige månedene kan muligens gi en bedre avlssesong.

UVB er derfor valgfritt. Bruker du det, så sørg for skygge og skjul, slik at dyrene kan trekke seg bort. Ha lyset på omkring 12 timer om dagen, og hold terrariet mørkt om natten.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Gekkoen er en ivrig og grådig jeger som spiser overraskende mye for størrelsen sin. Grunnfôret er dubia-kakerlakker eller sirisser, og små melormer og voksmøllarver kan gis som avveksling. Insektene må ikke være lengre enn avstanden mellom dyrets øyne, dvs. omkring 3 mm til nyklekte unger og omkring 6 mm til halvvoksne og voksne dyr. Gi dem i en skål med høye kanter, slik at de ikke stikker av og gjemmer seg.

Pudre insektene ved hver fôring med kalk med D3 eller et kombinert kalk- og vitaminpreparat. Avlshunner må fôres ofte og ha ekstra kalk, ellers kan de få helseproblemer. Det finnes ingen faste tall for hvor ofte voksne dyr skal fôres, så juster etter formen til dyret, og pass på at halen er fyldig.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Gekkoen er nesten ikke redd mennesker. Mange dyr lærer raskt at du betyr mat, og kommer bort til ruten eller tar insekter fra en pinsett eller fingrene. Nyklekte unger har spist av en finger fem minutter etter at de krøp ut av egget. Forsiktig håndtering tåles godt, men dyrene er små og må behandles med omhu.

Det er sett lite eller ingen aggresjon i grupper, men hanner bør ikke settes sammen. En hann kan gå sammen med én eller flere hunner, og arten klarer seg også fint alene. Paringen kan være voldsom: en hann har dødd etter at hunnen bet ham i hemipenis, og såret ble betent. Følg derfor med på nye par, og ha et ekstra terrarium klart.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene kjennes på bulen ved halerota og er mindre enn hunnene. Når arten blir kjønnsmoden, og hvor mye en hunn bør veie før avl, er ikke kjent, så faktaboksen har ikke noe tall. Vent til hunnene er fullt utvokste og i god hold, for eggene tærer på kalkreservene.

PARRING

En kjølig vinterhvile anbefales for å få dyrene i avl, men temperatur og varighet er ikke beskrevet for arten (se temperatur). Hunner kan legge egg med faste mellomrom uten at det er en hann til stede, men eggene er da ubefruktet. Når hannen settes til, så følg med de første dagene, og skill dyrene hvis hunnen angriper ham.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnene legger to egg om gangen og er flittige eggleggere. Hvor mange kull det blir til i året, er ikke kjent for arten. Hos *Tarentola mauritanica* kan en hunn i terrarier legge fire til seks kull i året, og eggene er hardskallede, nesten runde og 11-12 × 9-10 mm.

Tarentola-hunner legger gjerne eggene i et hjørne eller ved foten av en stein og dekker dem med sand, så sørg for et dypere sandlag et sted i terrariet. Eggene kan forsiktig tas ut og legges i en inkubator.

Les mer: Inkubasjon av egg

INKUBASJON

Det finnes ingen inkubasjonsdata for arten, så tallene i faktaboksen er lånt fra to slektninger. *Tarentola mauritanica* klekkes etter 70-75 dager ved 27-30 °C. Egg av *T. nicolauensis* fra Kapp Verde klekket ved konstant 31 °C etter omkring 82 dager og ved konstant 27 °C etter omkring 112 dager, og de lå tørt hele veien. Bruk 27-30 °C som utgangspunkt, og regn med 70-110 dager, lengst ved lav temperatur. Siden arten lever i et kjøligere klima enn begge slektningene, er det fornuftig å ikke gå over 30 °C.

Hardskallede gekkoegg tåler ikke vått substrat, så legg dem i en boks med tørr eller bare svakt fuktig vermikulitt, og ikke vend dem. Hos *T. mauritanica* avhenger kjønnet til ungene av temperaturen, men om det gjelder denne arten, vet man ikke. Det er sett tap av flere egg sent i utviklingen og av et par unger rett etter klekkingen, inntil endringer i inkubasjonen ga levedyktige unger.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er små, men robuste, og vokser raskt. Hold dem på tørkepapir de første ukene, slik at du kan se om de spiser og har avføring, og gi dem et fuktig skjul. Fôr med insekter på omkring 3 mm pudret med kalk med D3.

Det første hudskiftet er den største utfordringen: noen unger skifter perfekt, andre har vanskelig for det, så det fuktige skjulet er viktig. Ungene er generelt mer krevende enn de voksne. Det finnes ingen tall for størrelse ved klekkingen eller for veksten.

Helse og vanlige feil

Voksne dyr er hardføre, men arten har rykte på seg for å være vanskelig, særlig på grunn av dødelighet blant nyklekte unger og problemer med fôret. De typiske problemene er:

- Uttørking. Sprøyt daglig, og gi fuktige skjul og friskt vann, men unngå konstant fuktighet og dårlig ventilasjon.
- Dødelighet blant nyklekte unger, som trolig henger sammen med inkubasjonen og fôret. Bruk små insekter og fuktige skjul.
- Problemer med det første hudskiftet hos unger.
- Kalkmangel hos avlshunner. Gi rikelig med kalk med D3 og fôr.
- Skader ved paring, der hunnen angriper hannen.
- Dyr som blir klemt av tunge ting som står på sanden. Sett alt direkte på bunnen.

Et friskt dyr er livlig og grådig om natten og har en fyldig hale. Oppsøk veterinær med erfaring med krypdyr hvis gekkoen går ned i vekt, ikke spiser på flere uker eller virker slapp.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.